

Dejan Grba *Putovati (Prolazak)*

Faktum fotografije nastaje u objektivu kamere, a njen smisao u unutrašnjem oku posmatrača kao neka vrsta presretača misli i emocija, što je njena najvažnija veza sa ostalim likovnim umetnostima. Upravo zbog transparentnosti prikazanog, međutim, veliki narativni potencijal fotografije pada u jezički paradoks ilustrovan u Borhesovoj priči *Tlön, Uqbar, Orbis Tertius*, dok sa posmatračem koji sopstvenim sadržajima hrani fotografske prizore možemo uporediti junaka Borhesove pripovetke *Dva zapisa*, koji postaje osoba čijem pronalazanju posvećuje svoj život. Ta metafora o precesiji doživljaja je izraz Borhesove eruditske suvoće i pomanjkanja realnog iskustva, čemu svakako doprinosi i medijska priroda književnosti u kojoj većina intelektualno razrađenih sadržaja čeka svoje ispunjenje 'na terenu' bez garancije da će do njega i doći. Borhesov opus time podstiče na razmišljanje o celovitosti intuitivnog uvida – o jedinstvu spoznajnog i apstraktnog u iskustvu – čiji se značaj verovatno najdoslednije potvrđuje na putovanjima.

Putovanje kao katalizator ljudskih potencijala je ključna tema projekta *Čarolija*, beogradskog umetnika Dragana Jovanovića. Centralni motiv ovog rada je fotografija koju je autor snimio 1975. godine sa terase Tadž Mahala u Agri. Fotografija prikazuje deo plaže na kojoj hodočasnici vrše pripreme za obredno kupanje u reci Džamni. Njena dalja kontekstualizacija, međutim, naglašava činjenicu da su kupaći spokojno isključeni iz tadašnjih svetski aktuelnih događaja (kao što su naftna kriza, evro-terorizam, vijetnamski rat) i da njihovi životi verovatno nikada neće deliti probleme drugih kultura, odnosno da se oni globalizaciji opiru pasivno, bez svesti i bez ambicija. Oni su još uvek Drugi. Pa ipak, ukazujući na značaj uvažavanja njihovog sveta, slika njihove izolovanosti ukazuje i na povlašćen položaj samog putnika-fotografa čiji identitet reflektuje.

Fotografija je postavljena u centar krstaste prostorne strukture koju čine faze njene dekompozicije, sprovedene umanjivanjem do rasterske tačke, zumiranjem do piksela, posvetljivanjem do beline i zatamnivanjem do zacrnljenja. Putovanjem kroz ovako seciran snimak, svetlost simbolički afirmiše svoj nestalni karakter i ulogu u optičko-ideološkom iluzionizmu svih kultura. Promena opažanja izazvana elektromagnetnim zračenjem i promena ličnosti podstaknuta putovanjem obuhvaćene su likovnim postupkom koji pleni jednostavnošću i elegancijom, navodeći posmatrača da, slično kao u vežbi koncentracije, otkloni sve slike i misli koje dolaze. Sa lakoćom koja je izraz najviših stvaralačkih sposobnosti, likovno mišljenje Dragana Jovanovića dodiruje granične oblasti privida, percepcije i spoznaje. Ideje o nepouzdanosti vezi između sticanja iskustva i transformacije ličnosti, kao i o relativnosti 'istine' i 'stvarnosti', oslobođene su etičkog vrednovanja i jedino što *Čarolija* nudi sa punom sigurnošću jeste neminovnost promene.

Napomene:

(1) J.L. Borges, *Dvije bilješke* (iz ciklusa *Povijest vječnosti*, 1933.), Sabrana djela, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1985.

Katalog izložbe *Čarolija* Dragana Jovanovića, Galerija Doma omladine, Beograd, 2007.